

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacrae Theologiae Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiae Ad Mentem Scoti Cursvs Integer**

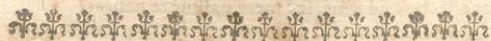
Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Disputatio V. De anima rationali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

*Probat*ur: quia ut dixi supra *disput.* *precedenti* num. 83. de dolore, probabilius est, quod delectatio & tristitia sint qualitates, quæ seipsis percipiuntur: & hoc supposito nihil cogit ad dicendum quod effectiue producantur à potentia. *Deinde* sic melius saluatur quomodo voluntas non producat in se aliquid vitale, quod non est liberum ipsi; & quemadmodum posset naturaliter necessitari ad actum, quo perciperet qualitatem doloris, non obstante quod concurreret effectiue: ita posset dici quod necessitati posset ad alios actus vitales volitionis, & nolitionis: & præterea delectationes & tristitiae non essent passionis, sed operationes: nam illæ actus, quo sentiret voluntas qualitates illius, esset operatio non minus quam intellectio, aut volitio, & sic haberet voluntas actum aliquem elicatum à se, qui non esset volitio, aut nolitio, quod est contra omnes.

DISPUT. V.

De Anima rationali.

UPEREST consideratio Animæ, quatenus rationalis est, & potentiarum ac actuum ipsi, quæ talis est, competentium. Et quidem, quantum ad substantiam ipsius attinet, solum examinandum est, an sit spiritualis, ac immortalis, & quando, ac à quo producat, nam diffinitio ipsius ex dictis de anima ut sic, & animabus vegetatiua, ac sensitiua, facile colligi potest esse, quod sit actus corporis organici potentia vitam rationalem habentis, seu principium quo physicum, ratione cuius competit substantiis corporeis discurre; qualem animam dari omni illa experientia constat, quæ colligere possumus nos discurre.

QVÆSTIO I.

An Anima rationalis sit spiritualis.

1. **V**arij erant antiquorum errores circa naturam animæ rationalis. Ex quibus aliqui putarunt eam esse ignem cum *Zenone*; alij ætrem cum *Anaxagora*; alij sanguinem cum *Empedocle*.

CONCLUSIO I.

Anima rationalis est spiritualis. Hæc est communis omnium Philosophorum, & Theologorum præter paucos antiquos, quorum sententiam paulo ante proposui.

*Probat*ur primo ex Scriptura *Eccles.* ultimo: *Reuertatur pulvis in terram suam, unde erat: & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Et *Luca*: *In manus tuas commendo spiritum meum.* Quibus verbis anima dicitur spiritus: & quamvis in Scriptura spiritus aliquando capiatur pro re corporea, ut *Genesis* 8. *Adduxit spiritum super terram, & nominata sunt aqua*: ubi spiritus capitur pro aëre, ac vento, quibus Deus exsiccauit terram; tamen in locis prædictis spiritum capi, prout opponitur corpori, constans est Patrum ac Theologorum sententia, & patet ulterius ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. relato in cap. *firmiter de summa Trinitate*, ubi dicitur natura humana constituta ex spiritu & corpore: & ex cap. *quidam autem hæreticorum*, ubi refertur inter hæreses sententia tenens animam intellectuam non esse spiritum, prout spiritus opponitur corpori.

2. *Probat*ur Complutenses ex *S. Thoma 1. part. qu. 75. art. 2.* Omne quod est in potentia ad aliquid caret eo: sed intellectus est in potentia ad intelligibilia omnia recipienda in se per intellectiorem eorum: ergo caret ex se omnibus illis intelligibilibus; sed sensibilia ac corporalia sunt intelligibilia: ergo caret omni materia ac corporeitate, & consequenter est spiritualis; sed si intellectus sit spiritualis, anima cui convenit connaturaliter, debet esse spiritualis.

Confirmant primo: si visus haberet in se aliquem colo-

rem, ille impediret quo minus videret alios colores: videtur: ergo si intellectus esset materialis, seu haberet in se materialitatem, non posset intelligere alia materialia.

Confirmatur secundo, quia intellectus est pura potentia in ordine intelligibili, quatenus ex se non includit aliquod actum istius ordinis, seu aliquod obiectum intelligibile quod habeat se ratione sui, vel ratione speciei, ut forma, & actus in ordine intelligibili, ut constituens ipsū in actu primo & completo ad intelligendum: ergo non habet aliquam quidditatem materialem, quia obiectum intellectus pro hoc statu est quidditas rei materialis, & consequenter si intellectus ex se non habet obiectum aliquod intelligibile, non debet habere talem quidditatem.

3. *Hæc probatio*, prorsus est insufficiens cum suis probationibus: quia si valeret, sequeretur manifestè quod intellectus non esset spiritualis: intelligit enim spiritualia: ergo si deberet carere omni illo quod potest intelligere, deberet carere spiritualitate, quia spiritualitatem potest intelligere.

Viderunt Complutenses hanc replicam, quæ satis obvia est, & ad eam soluendam præmittunt longum discursum, cuius tota vis consistit in hoc, quod potentia materiales eo ipso, quo materiales, non possint concipere res universales; intellectus vero possit, unde necessarium est quod non sit materialis. Quæ doctrina supposita;

Respondent, negando sequelam replicæ, & rationem disparitatis assignant, quod quidditas spiritualis non tollit indeterminationem & indifferentiam, per quam natura aliqua in esse representatio potest fieri universalis; secus vero est de materiali quidditate.

4. *Sed contra*, quia quamvis forte ex intellectu rei universalis sequeretur quod intellectus sic intelligens esset spiritualis; tamen ex hoc non sequitur quod ex eo quod posset intelligere rem materialem, debeat non esse materialis magis, quam ex eo quod possit intelligere rem spiritualem, debeat esse materialis. Et præterea in disparitate petunt principium, quia asserentes intellectum esse materialem, dicerent vel non intelligi ab ipso rem universalem ut universalis est, vel potentiam materialem posse talem rem intelligere.

Deinde, ut dixi, quamvis potentia deberet carere materialitate, ut intelligeret universale, & ex hoc directe posset probati conclusio; tamen ex hoc non sequitur veram esse hanc propositionem, quod intellectus ut intelligat debeat ex se carere re quam intelligit. Itaque in forma ad prædictam probationem, ut magis clare pateat quod non sufficiat.

Respondet primo, negando minorem: nam non est in potentia ad semetipsum, cum tamen sit intelligibilis à seipso.

Respondet secundo, distinguendo maiorem, quidquid est in potentia ad aliqua recipienda secundum suam entitatem physicam, caret illis secundum illam entitatem: quidquid est in potentia ad aliqua recipienda secundum esse intentionale, caret illis ex se secundum illud esse intentionale, concedo maiorem; quidquid est in potentia ad aliqua recipienda secundum esse intentionale caret illis secundum esse reale, nego maiorem: nam, ut dixi, intellectus est potentia ad seipsum recipiendum secundum esse intentionale, & etiam ad recipiendas qualitates, & species sibi inhærentes, quoad esse intentionale, quia potest & se & illas intelligere, & nihil aliud est esse in potentia ad recipiendum aliquid quoad esse intentionale, quam posse illud intelligere, & tamen intellectus non caret seipso nec illis habitibus aut speciebus quoad esse reale, sed habet necessario se & potest habere illa alia in se realiter subiecta. Iuxta hoc distinguo minorem: quoad esse intentionale, concedo, quoad esse reale, nego, & distinguo similiter consequens: quoad esse reale, nego, quoad intentionale, concedo consequentiam, & concessio subsumpto, nego consequentiam.

5. *Ad primam confirmationem respondet*, negando consequentiam; visui enim ex ratione particulari sua competit quod color in ipso inhærens impediat ipsum, quo minus possit videre alium colorem, ut colligitur experientia, hæc autem ratio cur erit in aliis potentiis?

Confir

Confirmatur hoc quia licet visus per colorem impediat, quo minus videatur aliud coloratum, tamen per materialitatem non impeditur quo minus possit videre aliud materiale; ergo neque intellectus per materialitatem deberet impediri à videndis aliis rebus materialibus.

Ad confirmationem secundam respondeo, intellectum non esse ex se in pura potentia in ordine intelligibilis, nisi quatenus ex se non habet cognitionem ullius intelligibilis absque concursu alicuius obiecti determinantis ipsum siue per se, siue per speciem impressam, sic autem esset pura potentia: quamvis esset materialis.

Et quamvis etiam quidditas materialis esset obiectum per se ipsum. Sicut enim intellectus Angelicus est in pura potentia in ordine intelligibili, quamvis sit spiritalis, & obiectum per se ipsum sit quidditas spiritalis, tamen bene quàm obiectum adequatum intellectus coniuncti sit quidditas materialis; quia scilicet ex se non habet intellectionem ullius rei, quatenus est potentia; ita in proposito dicendum.

6. *Probat idem Auctor*, alio modo, quod intellectus, & consequenter anima sit spiritalis: quia non læditur ab ullo intelligibili, quantumvis vehementi, sicut sensus læditur à vehementi sensibili: sed huius non est alia ratio, nisi quod non sit materialis sicut sensus: ergo.

Hæc etiam ratio non sufficit, quia facile negari potest minor, & assignari pro ratione, quod nullum intelligibile habeat ex se offendere intellectum quamvis materialem, licet aliquid sensibile habeat ex se offendere sensum, quod tamen ipsum omnino incertum est.

Confirmari potest hoc quia ut fatentur aduersarij, imaginatiua quantumvis sit materialis non læditur à vehementi imaginabili: ergo nec intellectus quantumvis esset materialis deberet lædi à vehementi intelligibili.

Dices cum aduersariis, per accidens esse quod imaginatiua non lædatur à vehementi imaginabili, quia scilicet non datur tale.

Contra, quia eodem modo posset dici, quod per accidens esset intellectum non lædi à vehementi intelligibili, quia non daretur tale: & confirmari posset hoc, quia ideo potest colligi quod non datur vehemens seu excellens imaginabile, quia non datur aliquid tale, quod lædat imaginatiua: ergo si non datur aliquid intelligibile lædens intellectum debet dici quod non datur vehemens intelligibile.

7. *Alij probant Conclusionem*: quia anima est indiuisibilis, & carens partibus. Hæc probatio non debet admitti nec à Thomistis, quia asserunt animam perfectorum brutorum esse indiuisibilem & tamen materialem; nec etiam à Scotistis, quia putant puncta quantitatiua esse indiuisibilia & tamen materialia.

Arriaga probat eam; quia est independens à materia. Sed neque hæc etiam probatio sufficit, quia quamuis dependeret à materia, ut bene posset de potentia absoluta, adhuc tamen esse posset spiritalis, ut supra dixi disp. 2. de anima.

Probat idem secundo ex inclinationibus contrariis, quas habet homo ad virtutes & vitia, quia hinc sequitur quod habeat principium spirituale, quod inclinat ad virtutem & materiale quod inclinat ad vitia.

Verum neque hæc etiam sufficit, quia potest habere illas inclinationes secundum diuersas considerationes bonitatum, quæ essent in obiecto, ut inclinationem ad virtutem, secundum quod obiectum esset bonum honestum, & ad vitia, secundum quod essent bona vtilia: & certe verisimile est Angelum in via posse habere huiusmodi diuersas inclinationes, quamvis esset totaliter spiritalis: unde ex illis inclinationibus non sequantur duo principia, in nobis, virtus spirituale, & alterum corporale.

8. *Probat ergo melius*: ex dictis in disputatione prima de anima; quia anima est tota in toto, ac tota in qualibet parte corporis, & consequenter petit occupare conaturaliter locum ac subiectum diuisibile: sed in hoc consistit conceptus rei spiritalis, ut ibi dictum est: ergo est spiritalis.

Obijciat. In septima Synodo generali *act. 2.* refertur

testimonium cuiusdam Ioannis Thessalonicensis Episcopi dicentis, animam esse corpoream: quod dictum ipsius potius approbatur quam improbat à Concilio.

Respondeo Concilium illam doctrinam non approbasse, quamvis approbauerit conclusionem, ad quam confirmandam adducebatur, nempe Angelos & animas posse depingi instar corporum, quia alio modo non poterant depingi, neque enim omnes rationes adductæ ad probandas conclusiones definitas in Concilio aliquo approbantur à Concilio, ut multis exemplis ostendi potest. Ioannes autem ille non est tantæ autoritatis, quin facile errasse admitti possit.

QVÆSTIO II.

Verum Anima rationalis consistet materia prima, & forma substantiali.

Non defuerunt aliqui, qui existimauerunt Angelos & animas rationales constare materia & forma; pro qua opinione citari solet S. Bonauentura in 2. dist. 3. & Scotus etiam in questionibus de anima q. 15. problematicus in ea quibusdam visus, speciatim Cauello eodem loci: quos nonnulli recentiores Scotiste sequuntur. Itaque quomodo se res habeat de anima hic examinabo, & ex resolutione quid etiam de Angelis dicendum sit facile innotescet.

CONCLUSIO I.

9. *Anima rationalis non consistat materia prima.* Hæc est iam communissima sententia contra S. Bonauenturam & nonnullos alios, quos citat Cauellus supra.

Probat primo, quia anima esset corruptibilis; posset enim Deus separare vnionem, quæ esset inter materiam & formam, & si hoc fecisset corrumpetur.

Verum hæc probatio non sufficit, quia quamuis Deus posset ipsam corrumpere, tamen causa secunda non posset; non esset autem inconueniens in sententia opposita, quod Deus eam posset corrumpere. *Confirmatur*, quia cæli quamuis consistant materia & forma secundum communem sententiam non sunt corruptibiles dicendi, quia quamuis Deus de potentia absoluta posset eos corrumpere, tamen neque ipse, neque causa secunda potest corrumpere illos de potentia ordinaria: ergo idem dici posset de anima, quamuis constaret materia & forma: nec prorsus est vlla ratio quare debeat dici magis incorruptibilis quam cælum, nisi quatenus aliunde constaret, quod non includeret materiam.

10. *Probat* secundo, quia sequeretur quod anima non esset actus primus corporis organici potentia vitam habentis, contra definitionem Philosophi, quia constaret alio actu, qui potius deberet dici actus primus.

Hæc etiam probatio non est magni momenti secundum se considerata. *Responderi enim facile potest primo*, nisi posset esse actus primus, si esset composita ex materia & forma, illam definitionem Philosophi non esse bonam; nec eam datam à Philosopho, nisi quatenus putauit animam non esse sic compositam, unde ut constet illam definitionem esse bonam, debet aliunde probari quod anima non sit sic composita.

Responderi potest secundo negando sequelam, quia esse actum primum corporis, non est aliud quam esse actum, qui possit cum corpore facere vnum per se substantiale: hoc autem posset facere anima quamvis esset composita ex materia & alio actu: quemadmodum enim corpus organicum potest facere vnum per se cum anima, quamvis constet alio actu; & alio subiecto in nostra sententia: ita anima posset facere vnum per se cum corpore, quamvis constet alio actu, & materia. Quod si quis velit intelligere per actum primum, actum qui non constaret alio actu, dicendo animam esse actum primum corporis, peteret principium, ut patet.

11. *Probat* tertio: quia sequeretur materiam ex qua constaret anima, non esse materiam primam, & esse; esse quidem, quia id supponitur non esse vero, quia præsupponeret conaturaliter aliam materiam, nimirum illam

XXX 2

ex qua constat corpus; nam præsupponit necessario corpus connaturaliter.

Non placet etiam hac probatio, quia aduersarij facile possunt dicere materiam primam non dici primam ex eo, quod non præsupponat aliam materiam quomodocunque, sed ex eo, quod non præsupponat materiam aliam, ex qua tanquam ex parte componente ipsamet fiat. In hoc autem sensu materia animæ esset prima, quia quamuis præsupponeret connaturaliter materiam in qua fieret, nimirum corpus, & cōsequenter materiam ex qua constituitur corpus; tamē non præsupponeret materiam ex qua ipsamet componeretur, tanquam ex parte intrinseca. Dicere autem, quod materia prima non diceretur prima in vno, sed in altero sensu, est reducere rē ad quæstionem de nomine, cū difficultas realis sit, an anima constet duabus partibus, vna determinabili, & altera determinatiua, quomodocunque vocandæ sint illæ duæ partes.

12. *Probatur quarto*, quia si anima constaret materia prima, vel constaret materia prima eiusdem rationis cum nostra, vel diuersæ: neutrum dici potest; ergo.

Aduersarij non conueniunt in respondendo ad hanc probationem; nam quamuis negent minorem; tamen quidam ex illis eam negant pro prima parte, quatenus dicit materiam animæ non posse esse eiusdem rationis cum nostra; quidam vero eam negant pro secunda parte, quatenus negant eam posse esse diuersæ rationis. Itaque minor est probanda pro vtraque parte; & imprimis.

Probatur pro prima parte primo: si constaret materia eiusdem rationis cum nostra, deberet constare materia corporali, & sic anima non esset spiritualis, sicut nec homo dicitur spiritualis, quia quamuis constet vna parte spirituali; tamen constat alia corporali. Probatur sequela, quia materia nostra est corporalis: ergo si illa materia est eiusdem rationis cum nostra, esset corporalis.

Respondet aduersarij negando sequelam cum antecedente probationis, dicunt enim materiam primā quamcunque esse indifferentem ex se ut sit spiritualis, vel corporalis, & habere tantum esse corporalem à forma corporali, & spiritualement à forma spirituali non præsupponente formam corporealem.

Contra, quia diuisio substantiæ ut sit in spiritualement, & corporealem est diuisio adequata, qua diuiditur totū potentiale metaphysicum in species metaphysicas, ad quas per differentias metaphysicas contrahitur, non minus quā diuisio animalis in animal rationale, & irrationale: ergo implicat dari aliquā vnā singularem substantiam, quæ non sit vel spiritualis vel corporea; aut quæ possit esse indifferens ad vtramque, & nunc spiritualis, nunc corporalis; sicut implicat dari aliquod vnum singulare animal quod non sit vel irrationale vel rationale, aut quod sit indifferens ad vtrumque.

Confirmatur hoc, quia materiæ secundum se consideratae conuenit conceptus substantiæ corporalis, ut sic, vel non conuenit; si conuenit, est corporalis, & sic falsa est responsio aduersariorum; si non conuenit, conueniet ipsi necessario conceptus substantiæ spiritualis, & sic erit spiritualis, quod æque facit contra eandem responsionem.

Confirmatur hoc etiam vterius per dicta supra q. 1.

13. *Probatur secundo eadem minor pro eadem prima parte*; quia si illa materia sit eiusdem speciei cum nostra, debet esse diuisibilis in plures partes integrales: sed hoc nequit dici. Probatur minor primo; quia si esset diuisibilis deberet forma animæ ipsi correspondens esse etiam diuisibilis, vel indiuisibilis; non diuisibilis, tum quia sic anima rationalis non esset indiuisibilis, quandoquidem constaret pluribus partibus integralibus, tum quia quælibet anima rationalis constaret pluribus partibus, quarum quælibet esset anima rationalis æque bene ac tota anima ex illis composita, sicut quælibet aqua constat pluribus partibus, quarum quælibet est aqua tã bene, quam tota aqua ex illis composita; partes enim illæ animæ essent homogeneæ: sed hoc est absurdū, quia quælibet pars ex illis haberet sibi identitificatum intellectum, & conse-

quenter darentur plures intellectus in homine, & plures intellectiones eiusdem rationis, quo nihil absurdius excogitari potest: tum denique, quia in qualibet parte corporis humani essent plures partes eiusdem rationis, quod est etiam absurdum, quia connaturaliter loquendo non possunt esse simul duæ formæ eiusdem rationis non facientes vnionem; cuius etiam ratio est quia altera superflueret. Nō etiā esset indiuisibilis illa forma, quia si esset indiuisibilis, nō deberet exigere connaturaliter subiectū diuisibile, nisi in ordine ad operationes diuersas, quas posset habere in illis partibus diuersis, sicut anima exigit corpus diuisibile, quia potest habere in partibus diuersis ipsius diuersas operationes, sed illa forma indiuisibilis non habet operationes diuersas, quarum vnas exerceret in vna parte subiecti, & alias in alia parte.

Probatur secundo, quod illa materia non sit diuisibilis; quia si esset diuisibilis, omnes partes ipsius deberent esse in qualibet parte corporis, sicut tota anima reperitur in qualibet parte ipsius: sed hoc nequit dici, quia sic ponerentur duæ partes substantiales eiusdem rationis in eodem subiecto, quod est absurdum, ut patet tum inductione, quia in nulla alia re possunt ostendi plures partes eiusdem rationis in eodem subiecto; tum quia, ut sæpe dixi, alterutra sufficeret, & altera superflueret.

14. *Probatur iam eadem minor principalis pro secunda parte*, quod nimirum materia illa qua constaret anima, non esset diuersæ rationis à nostra, quia fundamēta aduersariorum, ex quibus probatur quod detur vlla ratione, probant quod sit eiusdem rationis: ergo non debet dici quod sit diuersæ rationis.

Confirmatur quia si sit diuersæ rationis, non est vllum principium vnde colligatur dari.

Probatur quinto conclusio: quia implicat animam constare materia tanquam parte essentiali physica, ut patebit ex quarta responsione ad vltimam obiectionem.

Probatur sexto conclusio: quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed nulla prorsus est necessitas multiplicandi plures partes physicas realiter distinctas, ex quibus constaret anima: ergo non est dicendum quod constet talibus partibus. Probatur minor soluendo rationes illas, ob quas aduersarij asserunt necessario concedendas plures tales partes; quas rationes proponam instar obiectionum maioris claritatis causa.

Itaque obieciens primo: materia est principium distinctionis numericæ intra eandem speciem: ergo quotiescunque dantur indiuidua distincta numero intra eandem speciem, debent constare materia.

Respondet primo: si hoc argumentum valeret, quod probaret contra aduersarios & omnes, quod formæ accidentales omnes, ut calor & albedo, constarent materia & forma, quia multiplicantur numero intra eandem speciem. Quod si dicas materiam quidem esse principium multiplicationis numericæ harum formarum, sed non tamen materiam ex qua componuntur, sed materiam in qua producantur. Similiter dici poterit quod quamuis materia esset principium multiplicationis numericæ animarum rationalium, id tamen non intelligendum de materia ex qua componantur, tanquam ex parte componente intrinseca, sed de materia in qua producantur, & ad quam dicunt ordinem aptitudinalem, ex hoc autem non sequeretur, quod constarent materia & forma physica, ut patet.

Respondet secundo, negando antecedens, si intelligatur vniuersaliter sic, ut velit nullum aliud esse principium distinctionis numericæ præter materiam, aut nullas res posse distingui numero tantum, nisi quæ constant materia, nec id etiam Philosophus asseruit, & si asseruisset, quandoquidem nulla id ratione colligi possit à priori aut posteriori, negari deberet eius authoritas.

16. *Obieciens secundo*, ubi reperitur proprietas materiæ, ibi reperitur materia: sed in animabus reperitur proprietas materiæ: ergo reperitur in illis materia. Probatur minor, quia proprietas materiæ est, quod sit ingenerabilis & incorruptibilis, & quod sit producibilis solum per creationem; sed hoc competit animabus rationalibus.

tionalibus. Deinde proprietas materiæ est substare accidentibus, substantia enim corporalis habet substare accidentibus ratione materiæ: sed animæ rationali competit substare accidentibus: ergo competunt ipsi proprietates materiæ.

Respondet negando esse proprietatem quarto modo materiæ, esse ingenerabilem & incorruptibilem, aut substare accidentibus, ita ut hæc non competant ullis aliis nisi aut ipsi materiæ, aut constantibus materiæ.

Ratio autem cur hoc negem, est, quia gratis asseritur ab aduersariis, & quia secundum *Thomistas* & *Scotistas* communiter, gratia est ingenerabilis, & incorruptibilis, & tamen non constat materiæ; & idem etiam aduersarii debent fateri de ipsamet forma qua constaret anima, alias anima ipsa non crearetur, sicut nec homo creatur proprie loquendo. Deinde etiam quantitas subest accidentibus, quæ tamen non constat materiæ.

Deinde, sicut materiæ conuenit cum forma corporea in hoc quod sit substantia & quod habeat partes extra partes tam bene, quam forma: ita etiam posset conuenire cum anima in hoc quod est substare accidentibus, & esse ingenerabile quid, ac incorruptibile: hoc autem supposito illa prædicata non essent proprietates ipsius in actu primo. Adde materiæ habere alias proprietates, quibus posset distingui à posteriori ab animabus: ergo nec esset necesse tribuere ipsi illas proprietates, ut ab illis distinguatur.

Præterea quod non sit proprium materiæ substare accidentibus, patet, quia ipsamet forma, qua constaret anima, substaret accidentibus casu quo separaretur à materiæ, nam esset similis ac dissimilis. Nec refert quod hæc sunt accidentia relatiua; nam si potest vlla, nihil obstat quin possit recipere absolutam accidentia.

17. *Obijciunt* tertio: impossibile est aliquid agens secundum agere non agente primo agente: ergo impossibile est aliquid pati nisi in virtute primi passiu: sed anima potest pati: ergo in virtute primi passiu: sed non patetur in virtute primi passiu nisi constaret materiæ prima, quæ est primum passiuum: ergo constat illa.

Respondet negando consequentiam intelligendo per primum passiuum materiæ primam, de qua loquimur; neque enim potest ostendi cur omne passiuum deberet habere dependentiam in patiendi ab ipsa, sicut potest ostendi quod omnis causa secunda debet habere dependentiam in operando à causa prima. *Quæ responsio confirmatur*, quia certum est, quod quantitas & accidentia separata possint pati sine dependentia à materiæ prima.

Quod si per primum passiuum intelligatur primum subiectum motus, potest concedi quod nihil potest pati nisi in virtute primi passiu: nam quidquid patitur mediante motu, aut est primum subiectum istius motus & primum passiuum respectu eius, aut constans alio subiecto, vel præsupponens aliud subiectum, & sic dependebit ab alio subiecto; quod aliud erit primum, si non præsupponat alterum, aut componatur ex altero, & iuxta hoc potest responderi secundo concedendo totam obiectionem usque ad vltimum subsumptum, quod est negandum: posset enim anima pati in virtute primi passiu, quamuis non constaret materiæ prima, nam ipsamet esset primum passiuum respectu motuum sibi conuenientium in statu separationis; non tamen esset materiæ prima, de qua loquimur, quia non esset primum ex quo aliquid fit, cum insit primo per se & non per accidens.

Obijciunt quarto: non repugnat dari substantias spirituales physice compositas: ergo asserendum est, quod dantur tales. Probatur consequentia; quia varietas illa quæ oritur ex hoc spectaret ad maiorem decorem vniuersi. *Respondet*: si non repugnat dari substantias compositas spirituales, non repugnat etiam substantias simplices tales; unde si sequeretur dari substantias compositas tales sequeretur etiam dari simplices, & æque vtrumque spectaret ad decorem vniuersi; unde habetur quod non detur materiæ in omnibus substantiis spiritualibus, quod est contra aduersarios.

Respondet secundo directe, quidquid sit de antecedenti,

negando consequentiam: ad cuius probationem, nego debere asseri, quod detur quidquid spectaret quomodo: cumque ad decorem vniuersi, nisi aliunde constet ipsum dari quam ex eo, quod ad hoc spectaret: nam secundum communio sententiam, posset Deus facere mundum perfectiorem quam est substantialiter & accidentaliter: ergo deest ipsi aliquid, quod si daretur spectaret ad maiorem decorem ipsius & consequenter non sequitur si aliquid cederet in maiorem decorem mundi, quod debeat dari à parte rei.

Respondet tertio negando consequentiam cum sua probatione; neque enim varietas, quæ oriretur ex eo, quod daretur substantiæ compositæ spirituales, cederet in decorem, aut perfectionem mundi, nisi aliqua operationes aut aliquis usus substantiæ spiritualis compositæ posset assignari, quæ non possent tam conuenienter in omni casu præstari & haberi per substantias spirituales simplices: non potest autem assignari vlla operatio, aut usus substantiæ compositæ spiritualis, quæ operatio & usus exigeret compositionem ipsius, ita ut non possent haberi quamuis non esset composita.

19. *Et hinc respondet* quarto negando antecedens; quia impossibile est ut detur aliqua pars passiuæ intrinsece, & per se inclusa in aliquo composito quin aliqua operationes illius compositi, aut usus aliquis ipsius per se requirant connaturaliter illam partem, ita ut non possint esse connaturaliter absque tali parte: sed nulla prorsus assignari possunt operationes animæ separata, nec vllus usus ipsius, quæ per se necessario præsupponat in anima materiæ (& idem est de Angelis) ergo impossibile est, quod anima constet materiæ prima, tanquam parte physica essentiali. Probatur minor, quia nullæ sunt operationes in anima separata, ut suppono, præter intellectiones, & volitiones, ac motum localem, quo potest moueri se secundum se totam, & alios: certum autem est quod ex natura sua non magis connaturaliter exigant hæc materiæ dari quam non dari in anima; & idem est de quocumque usu ipsius assignabili.

QVÆSTIO III.

Verum Anima sit immortalis.

20. *Immortale, & incorruptibile potest esse aliquid tripliciter: Primo* si nulla ratione possit definere, etiam de potentia Dei absoluta, & hoc modo Deus ipse est immortalis, iuxta illud, *Regi seculorum immortalis*, & *inuisibilis*, &c. *Secundo* quod licet possit de potentia Dei absoluta & etiam de ordinaria definere, non definit tamen vnamquam, sed perpetuo conseruabitur, & sic esset immortalis anima bruti, si Deus decerneret perpetuo ipsam conseruare, siue vnitam corpori bruti, siue ab ipso separatam. *Tertio denique*, quod licet possit de potentia absoluta definere esse, siue per corruptionem, siue per annihilationem, siue per conseruationem; tamen ex natura sua exigit connaturaliter in perpetuum conseruari, adeo ut miraculosum esset si definere vnamquam, & sic se habent Angeli, & celi etiam, ac materiæ prima.

In præsentia ergo quæstione non est controuersia de immortalitate animæ primo modo, quia cum sit creatura ex natura sua intrinseca subiacerit omnipotentia Creatoris, qui ut libere eam condidit, & conseruat, ita etiam penes eius potestatem est eam ulterius conseruare. Itaque dubium esse potest tantum de immortalitate eius aliis duobus sensibus.

CONCLUSIO I.

21. *Anima rationalis est immortalis, & quidem ex natura sua connaturaliter loquendo adeo, ut esset miraculum si non conseruaretur, non minus quam Angelus est immortalis, aut vlla alia creatura absolute potest esse immortalis.* Hæc est omniū Theologorum, & Philosophorum fere omnium contra *Sadduceos*, & *Epicureos*, qui putauerunt eam interire statim ac separatur à corpore non minus, quam ceteræ animæ, ac formæ substantiales; & contra aliquos alios, qui quamuis nunquam

Non debet dari quidquid spectat ad maiorem perfectionem vniuersi.

Substantia spiritualis composita non laugere perfectionem vniuersi.

Repugnat anima composita.

Triplex potest esse immortalis.

Anima rationalis est immortalis ex natura sua connaturaliter.

quam interitum existimauerint, id tamen non ex natura sua, sed particulari dono Dei, ac gratiæ, indebitæ connaturaliter ipsi, adscribendum putauerunt.

*Probatur prima pars de immortalitate eius, Sap. 3. In-
fectorum animæ in manu Dei sunt, & non tangit illos tormentum
mortis: visi sunt oculis insipientium mori, illi autem perpe-
tuo sunt in pace Sap. 5. Insi autem in perpetuum uiuent
Matth. 20. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam
autem non possunt occidere. Et ex articulo fidei de vita
æterna, qui stare non potest absque immortalitate ani-
mæ, ut est euident. Et denique ex Concilio Lateranensi
sub Leone X. sess. 8. ubi definitur hæc veritas his ver-
bis: Damnamus, & reprobanus omnes asserentes animam
intellectum mortalem esse, & hoc in dubium veritatem
illa non solum uerè per se essentialiter humani corporis forma
existat; verum & immortalis, quod manifestè constat ex
Euangelio.*

22. Per quam etiam auctoritatem probari solet secunda pars, quia scilicet videtur dicere quod per se, & essentialiter sit immortalis. Verum quod ad me attinet, existimo id in prædicta auctoritate non dici, nam illud per se, & essentialiter sine dubio non coniungitur cum illa parte, quæ dicitur quod sit immortalis; imo videtur non posse commode cum ea parte coniungi, quia Concilium dicit immortalitatem, quam attribuit animæ, manifestè constare ex euangelio: at certè immortalitas ex natura sua connaturaliter debita non potest manifestè colligi ex Scriptura, ad quam saluandam sufficeret immortalitas qualiscunque, siue debita connaturaliter, siue data extraordinariè absque exigentia connaturali.

Pluribus rationibus solet probari hæc conclusio, quarum præcipuas examinare placuit, non solum veritatis indagandæ causâ, sed etiam ne quis fidens aliquibus rationibus insufficientibus, si postea occurreret, qui earum vim probabiliter, aut clare enervaret, de ipsa conclusione debitare inciperet ad summum animæ suæ detrimentum.

Prima ratio probans immortalitatem animæ reiiicitur.

23. Prima ratio est, quod sit forma per se subsistens, & spiritalis: ergo est immortalis. Hanc fusè proponunt Combricensis, & Complutensis, & æque probat utramque partem. Sed omnino est insufficientis; quia intelligitur in antecedente, quod sit subsistens aut subsistentia completa, & hoc est falsum, aut subsistentia partiali, quam connaturaliter posset habere extra corpus, & hoc est directe petere principium: vel intelligitur de subsistentia, quam potest habere in composito, siue illa subsistentia sit subsistentia totius, siue partialis, & in hoc sensu, quamuis concedatur antecedens, neganda est consequentia, quam non facile probabunt Combricensis.

Probatur secundo, appetitus perpetuitatis omnibus insitus est à natura: ergo sumus immortales: neque enim talis appetitus infereretur ad illud, quod non exigeretur connaturaliter, & quod non deberet haberi à natura nostra nisi opponeretur aliquod impedimentum.

Hæc etiam ratio probat utramque partem: sed non videtur sufficere: nam si loquamur de appetitu innato non constat nobis talem inesse nobis ad immortalitatem, nisi quatenus cõstat immortalitatem esse nobis connaturalem. Si vero loquamur de appetitu elicitu, certum est talem posse reperiri in omnibus hominibus ad aliquid, quod non conueniet ipsis vnquam, imo, & quod non possit competere, modo apprehenderetur illud ut bonum, & possibile; nam bonum apparet potest mouere voluntatem ad desiderium etiam efficax ipsius, ut est extra controuersiam; & sic si aliquis conciperet vitæ præsentem plenam voluptate præserti, absque interruptione villa, siue per mortis siue per aliarum ærumnarum interuentum, possibilem per hæc, aut illa media, sine dubio appetere illam, cum tamen non esset consecutus vnquam ipsam, nec etiam naturaliter posset eam consequi.

24. Rursus non magis apparet insitum nobis desiderium, & appetitus, siue elicitus, siue innatus perpetuitatis, quam beatitudinis: & tamen Theologi communiter negant posse probari ratione naturali vnquam beatificandos: ergo similiter negari debet ex illo appetitu perpe-

tuitatis colligi posse sufficienter nos esse immortales.

Præterea, quamuis ex appetitu beatitudinis colligeretur possibilitas beatitudinis; tamen non potest colligi consecutio ipsius, cum de fide sit ob demerita plures beatitudine caluros æterna miseria plectendos: ergo quamuis ex appetitu perpetuitatis possit colligi possibilitas ipsius; tamen non potest colligi eius consecutio; quia posset dubitari de ea admittenda, vel propter demerita, vel propter aliqua impedimenta physica.

Vnde ex his in forma respondeo negando consequentiam, ad cuius probationem dico primo posse esse appetitum elicitum in omnibus ad aliquid, & quod non essent vnquam consecuturi naturaliter & quod non possent etiam consequi. Dico secundo, ex ea sequi, quod perpetuitas animæ sit possibilis, sed inde non sequitur quod sit habenda; quia rerum possibilitas, & quæ etiam connaturaliter exiguntur, multa possunt esse impedimenta, quo minus succedant. Et certè quamvis anima peteret connaturaliter durare in æternum ex se, quemadmodum pœna æterna statuitur ipsi de facto pro pœna peccatorum, posset etiam statui ipsi pro pœna loco ipsius destructio vel annihilatio, & nulla est ratio naturalis quæ conuincere possit quin ita sit statutum de facto.

25. *Probatur tertio, quia anima habet aliquas operationes independentes à corpore, ut sunt illæ quibus intelligit spiritalia v.g. Deum, Angelos, seipsam, suasque operationes, & cognitiones reflexæ: ergo non habet dependentiam talem à corpore, quin debeat connaturaliter existere quamuis separaretur à corpore, & consequenter est immortalis. Prima consequentia patet: quia ideo debet desinere separata à corpore, quia non haberet operationes illas, & consequenter frustra conseruaretur. Probatur secunda consequentia, quia eatenus non esset immortalis, quatenus posset destrui à causis secundis, sed causæ secundæ non possunt destruere aliquam formam nisi quatenus separant ipsam à subiecto, & sic separata non debet conseruari ulterius à Deo.*

Hæc probatio est satis communis, & currit pro vtraque parte, sed non videtur multum vigere. Primo, quia incertissimum est antecedens, & potius apparet falsum: nam quantum ad experientiam, in omnibus nostris operationibus dependemus à phantasmatibus: & quamuis daretur aliqua operatio in nobis si independentes proximè, tamen nemo dubitet, quin quoad illam operationem dependeremus à corporeis phantasmatibus quantum ad excitationem ipsius. Vnde posset dici, quod non haberetur talis operatio ab anima separata, atque adeo quod talis anima conseruari non deberet.

Secundo, quia difficilis est prima consequentia; quemadmodum enim albedo quanta separata à substantia potest disgregare visum non minus quam si esset in substantia, & tamen hoc non obstante non debet connaturaliter conseruari absque substantia; ita etiam quamuis anima posset habere aliquas operationes independentes à corpore non deberet eo ipso connaturaliter conseruari absque corpore.

26. *Quarto probatur: quia certum est Deum iustissime regere, ac prudenter suas creaturas: sed nisi anima post separationem à corpore existeret, id non faceret: ergo manet separata à corpore, & consequenter non desinit eo ipso quo sic separatur: sed si non desinat per separationem, non desinit villo modo, & consequenter erit immortalis. Probatur minor quia non regetur iustissime, & sapienter, ac honestè mundum, nisi bonos maiori præmio afficeret, & minori pœna quam malos: sed in hac vita sæpe videmus sceleratissimos homines euchi ad honores, cumulari diuitiis, nulla aduersitate ad extremum vsque affligi, summa denique rerum omnium prosperitate gaudere; è contra vero magna virtute præditos rerum omnium inopia laborare, infirmitatibus premi, affligi persecutionibus, nulla denique voluptate, aut honore affici: ergo magis præmiantur in hac vita sæpe mali quam boni, & consequenter nisi est alia vita, in qua præmium detur bonis & pœna malis, Deus non regit iuste & sapienter hunc mundum.*

27. Hoc moralis argumento utuntur S. Patres, Theologi ac Philosophi communiter, & est satis probabile, sed non est evidens, nec tam servit pro secunda parte quam pro prima. Nam imprimis posset aliquis dicere quod homines virtute præditi ex ipsa conscientia interiori, ut præualeant omnibus bonis, quibus affluunt impij, quod si hoc ita esset, sufficienter præmiarentur, & mali punirentur carentia tantæ consolationis, & aliis mentis perturbationibus, quibus solent esse obnoxij. Nec refert quod Complutenses dicunt contra hoc, præmia debere dari à Rectore ob virtutem, & esse ab ipsa virtute distinctum, delectationem autem virtutis concomitari ipsam virtutem, ac proinde non esse præmium. Hoc inquam non refert, quia quidquid sit an delectatio vnius actus virtutis possit dici præmium ipsius collatum à Gubernatore: non est dubium quin concursus ad alios actus virtutis possit habere omnem rationem præmij distinctissimi pro alio actu priori, & sic Deus conferendo gratis gratiam pro primo actu, & ratione istius dando tanquam præmium gratiam pro alio actu, & ita deinceps, optime præmiaret iustum, sicut & puniret impium denegando gratiam, quæ bene faceret.

Secundo, quamvis deberet anima cōservari post separationem à corpore, ut pro meritis castigaretur & præmiaretur: tamen non sequitur inde quod sit immortalis, quia præmium & pœna finitæ durationis, v. g. mille vel bis mille annorum, posset sufficere quantum ad rationem naturalem: & certe si cōservaretur in esse anima boni, & destrueretur anima mali, videretur esse sufficienter observata iusta gubernatio: & tamen inde non requireretur quod qualibet anima esset immortalis, quatenus immortale dicitur quod perpetuo sit duraturum.

28. Probatio quinta definitur ex communi omnium gentium, ac vitiorum doctrina conspicuorum consensu, qui omnes paucissimis, iisque peioris vitæ, exceptis, habent hunc conceptum de immortalitate animæ.

Confirmatur hoc experientia multarum animarum, quæ post mortem apparuerunt in omnibus ferè sæculis, viventibus, & cum iis de statu sæculi tractabantur.

Hæc probatio est satis vrgens ad conciliandam opinionem aut fidem Conclusioni quoad primam partem, sed non sufficit ad eam reddendam omnino certam, tum quia indocti facile possent accipere illum conceptum à doctis, ipsi vero docti possent moveri quantum ad Christianos, & omnes qui credunt Scripturis, autoritate Scripturæ & traditionis: quantum ad alios vero, poterant ab his illam doctrinam accipere.

Itaque existimo potissimum fundamentum conclusionis pro prima parte esse Scripturam, & moria fidei; pro secunda vero parte præter locum Concilij Lateranensis, non esse aliud solidius quam sit consensus communis Theologorum, & possibilitas alicuius formæ, quæ sit ex natura sua immortalis; hinc enim probabiliter deducitur, quod si sit aliqua forma talis possibilis, quandoquidem forma, quæ de facto est, sit immortalis, quod debeat dici talis ex natura sua: quandoquidem enim Deus statuit producere formam quæ esset immortalis, potius videtur congruum quod produxerit illam quæ est talis ex natura sua, quam quæ non est.

29. Obiicit primo: Ecclesi. 3. dicitur, vnum esse interitum hominum & iumentorum, & æquam utriusque conditionem: ergo sicut mortuis iumentis anima eorum definit, ita etiam dicendum de animabus hominum.

Respondeo primo, negando consequentiam, quia comparatio hominis & iumenti insinuat in illo loco secundum S. Hieronymum consistit tantum in hoc quod homines, ut iumenta debeant mori, & quod non possint unquam naturaliter resurgere sicut nec iumenta possunt, cum quibus quoad hoc habent æqualem conditionem non tamen quoad distinctionem animæ utriusque.

Respondeo secundo, etiam negando consequentiam, quia illa verba dicta sunt in persona impiorum, qui ut liberior indulgerent vitis, eam doctrinam falsam, sibi & aliis proponebant.

30. Obiicit secundo: Sophronius in 6. Synodo añ. 11. ait animas & Angelos esse immortales, non natura sed gratia: ergo falsa est secunda pars conclusionis.

Respondeo, distinguendo antecedens: non natura, ita ut debeant necessario esse immortales absque villo beneficio, quod Deus, si vellet, posset ipsis denegare, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ita ut non exigat connaturaliter esse immortales absque villo beneficio indebito ipsis connaturaliter, nego antecedens.

Itaque gratia accipitur dupliciter: primo largè pro quocunque dono quod Deus posset negare, si vellet, absque iniustitia, & in hoc sensu anima non habet esse immortalis nisi per gratiam, quia non habet esse immortalis nisi Deus conferret eam; posset autem non conferre si vellet, absque vlla profus iniustitia, & hoc est quod voluit Sophronius. Secundo pro beneficio extraordinario non debito etiam connaturaliter, & in hoc sensu anima non habet per gratiam esse immortalis; nec id voluit Sophronius.

Obiicit tertio, anima non habet vllas operationes independentes à corpore: ergo non petit connaturaliter conservari extra corpus, & consequenter non est ex natura sua immortalis. Probatur antecedens; quia omnes operationes eius dependent à phantasmatibus, phantasmata autem non erunt extra corpus, cum sint operationes corporeæ.

Confirmatur primo ex Psal. 145. In illa die (scilicet mortis) peribunt omnes cogitationes eorum.

Confirmatur secundo ex Ecclesi. 9. Melior est canis vivum homine mortuo: viventes enim sciunt se esse mortuos, mortui vero nihil noverunt. Et paulo infra, nec ratio, nec scientia, nec sapientia est apud inferos.

31. Respondeo, distinguendo antecedens, pro hoc statu coniunctionis cum corpore, transeat antecedens: pro statu separationis, nego antecedens, & consequentiam.

Ad primam confirmationem respondeo negando consequentiam; neque enim sensus istius loci est quod post mortem homines non sint habituri cogitationes aliquas; sed quod cogitationes, quas habebant in vita, hæc & illa faciendi pro hac ipsa vita, per mortem sint impediendæ ab executione, & propterea dici possunt perire, quatenus scilicet non possunt reduci ad effectum prætersum.

Ad primum locum secundæ confirmationis respondeo ex eo non haberi quod animæ hominum mortuorum non cognoscant aliqua, sed quod ipsi homines mortui non cognoscant dum sunt mortui, quod certum est, quia tum non sunt; sed hoc non facit ad propositum. Omitto alias explicationes illius loci, quia hæc abundè sufficit Philosopho ad præsens intentum.

Ad secundum locum dico illum intelligendum de ratione, scientia ac sapientia proficua, quæ non sunt apud inferos; non vero sensum esse quod non sint ibi vllæ cognitiones, aut rationes. Adde ex illo loco potius haberi quod anima maneat post mortem, quia supponit locus ille dari inferos: tales autem non darentur, nisi animæ manerent post mortem.

CONCLUSIO II.

32. Non potest demonstrari aut probari vlla ratione evidenti, quod anima sit immortalis, aut ex natura sua, aut ex villo alio capite, per se vel per accidens. Hæc est Doctoris in 4. dist. 43. q. 2. n. & quod lib. 9. art. 2. Caiet. in cap. 9. ep. st. ad Romanos, Conimbricenses, de anima separata art. 3. Arriago dist. 10. de anima num. 12. Et patet ex solutione præmissa probationum præcipuarum quibus solet probari immortalitas animæ.

Obiicit: Concilium Lateranense supra damnat non solum asserentes animam rationalem esse mortalem; sed etiam qui ita dicunt secundum Philosophiam: ergo probari potest per Philosophiam quod sit immortalis, & consequenter falsa est nostra conclusio.

Respondeo negando consequentiam: quia aliud est dicere, quod anima sit mortalis secundum Philosophiam, aliud vero quod non possit evidenter secundum Philosophiam

sophiam

sophiam probari, quod sit immortalis: hoc secundum asserit conclusio, & non damnatur à Concilio, sed illud primum.

Quæres, quid senserit Philosophus de immortalitate animæ?

33. *Hanc difficultatem* plurimi fusissimè tractant, quibusdam sustinentibus quod tenuerit partem affirmatiuam, quibusdam quod negatiuam; & aliis quod fuerit omnino dubius, nec quidpiam deciderit, aliquando in vnam partem propensus, aliquando in alteram; quibus ego assentior; nec rem iudico maiori examine dignam; quoad doctos enim, non deberent moueri auctoritate Philosophi, nisi quatenus ratio etiam eam stabiliret, quoad alios vero magis sufficere debet illis auctoritas Patrum, & Theologorum, ac Philosophorum aliorum, quam Aristotelis.

QVÆSTIO IV.

Quando primum, & à quo producit anima rationalis.

CONCLUSIO I.

34. *ANIMA rationales non fuerunt creata ante corpora, sed producuntur primum pro instanti aliquo reali, in quo corpora sunt vltimate disposita ad eas recipiendas.* Hæc est communissima apud Patres, Theologos, ac Philosophos, contra Origenem ac Platonem existimantes eas productas ante, & extra corpora, & postea corpori tanquam carceri inclusas in pœnam peccatorum.

*Probat*ur conclusio theologicè auctoritate Concilij Bracharensis primi c. 6. & Leonis X. epist. 31. à quibus damnatur opposita sententia.

*Probat*ur etiam ratione quia non est indicium aliquod, vnde colligatur, quod fuerint antecederet creatæ: & præterea quandoquidem sint actus incompleti nati informare corpus, potius in ipso quam extra aut ante ipsum debeant produci.

Obijci primo, secundum Philosophum 2. de generatione animalium, Anima rationalis de foris venit: ergo producitur antequam infundatur corpori.

Respondeo distinguendo antecedens: de foris venit sic, vt foris prius existeret & postea adueniret corpori, nego antecedens: sic vt non dependeat à corpore in genere causæ materialis, ex cuius potentia educeretur, concedo antecedens, & nego consequentiam.

Obijci secundo: Augustinus lib. 7. de Genesi ad litteram dubitare videtur de concreatione animæ Adæ cum corpore ipsius: ergo dubium est an ante producat nec ne.

Respondeo negando consequentiam, quia tempore Augustini non fuit res definita, sicut modo est; vnde licet tum dubitari potuit, non tamen iam.

CONCLUSIO II.

35. *Anima rationalis creatur & non producit virtute seminis, nec Angelorum, sed à solo Deo.* Hæc est communissima Patrum, Theologorum, ac Philosophorum Christianorum.

*Probat*ur prima pars primo auctoritate Diui Hieronymi epist. 17. ad Damasum, Diui Hilarij 10. de Trinitate, Ambrosij lib. de Noë, & Arca, Chrysostomi, Gregorij Nysseni, Theodorati, Cyrilli, & Bernardi, quos citant Conimbric. 2. de anima cap. 1. q. 3.

*Probat*ur idem Conimbricenses hanc partem ex D. Thoma, quia non generantur neque per se, cum non sint compositæ; neque per accidens sicut generantur aliæ formæ substantiales, quia sic orirentur ex virtute seminali, quod fallum parebit ex secunda parte conclusionis: ergo creantur.

Confirmatur, quia nobilitate præstant cæteris formis; ergo habent nobiliorem modum producendi, & consequenter debent produci per creationem.

Hæc probatio non placet, facile enim negari potest antecedens pro secunda parte cum sua probatione, nam aliqua forma substantialis nata produci à solo Deo, absque concursu effectiuo vilius causæ secundæ, potest alio

modo quam per creationem produci, vt patet de formis cælorum, quæ non creantur, & tamen producuntur effectiuè à solo Deo; & quidquid sit an detur aliqua talis forma, saltem non necessario sequitur ex eo, quod aliqua forma non creetur, sed educatur ex corpore, quod dependeat ab influxu effectiuo corporis, aut vilius se tenentis ex parte ipsius.

Adde committi circulum ab his autoribus, nam probant animam creari, quia alias produceretur virtute seminis, & probant non produci virtute seminis, quia creatur.

Confirmatio etiam non sufficit, quia posset habere maiorem illam nobilitatem, quamuis non peteret creati: ergo ex maiori nobilitate non sequitur, quod creetur.

Alij probant ex spiritualitate animæ, quod non educatur, & consequenter quod creetur, quia forma spiritualis non potest educi à potentia subiecti corporei. Verum hæc probatio etiam absolute non sufficit, quia sicut potest informare subiectum corporeum, prorsus nulla est ratio cur non posset dependere ab ipso in genere causæ materialis.

36. *Melius ergo probatur conclusio*: quia anima rationalis non dependet in fieri & conseruari à suo subiecto; ergo non educitur ex illo, & consequenter non creatur. Consequentia patet: quia quæ educuntur, dependent in fieri, & conseruari naturaliter loquendo ab eo, ex quo educuntur. Probat antecedens ab aliquibus: quia manet separata à corpore. Sed hæc probatio antecedentis non sufficit, quia tam incertum est quoad rationem naturalem, quod anima maneat separata, ac quod sit immortalis, vt patet ex dictis, quam quod non dependeat in conseruari: & præterea, quia posset manere separata, & esse immortalis quamuis dum esset in corpore dependeret in fieri, & conseruari à corpore: sicut enim Deus conseruat connaturaliter, quæ producuntur ab alijs causis, dum absint illæ aliæ causæ, supplendo defectum ipsarum: ita etiam posset connaturaliter conseruare animam separatam supplendo concursum corporis, à quo dependebat dum erat in corpore. Probat ergo aliter antecedens: quia anima non dependet à manu, v.g. nec à pede, nec ab vlla alia parte determinata corporis in fieri, aut conseruari, vt patet euidenter primo ex eo, quod destructa manu, aut pede non desinat anima esse in corpore; & ex eo, quod non possit dependere totaliter ab omnibus partibus quas informat, nec etiam partialiter quia alias quacunque parte destructa deberet desinere, nisi aliquid aliud suppleret concursum istius partis.

Quod si dicatur Deus supplere concursum istius partis; melius dicitur quod ipse solus producat, & conseruet eodem modo, sine concursu aliarum etiam partium, quo conseruat, & producit illam sine concursu illius partis, sic enim non debent variari concursus Dei toties quoties deperduntur partes corporis, & consequenter melius dicitur, quod non dependeat in fieri, aut conseruari ab illis partibus illa ratione.

37. *Secunda pars conclusionis*, quæ est contra Tertullianum, & Apollinarem, quos Sennertus hypomnemate 4. sequitur, existimat enim seminis humani virtute produci hominem absque noua vilius animæ creatione. Probat primo auctoritate S. Aug. qui hær. 84. oppositam sententiam refert inter hæreses: & ex decret. 32. q. 2. c. Moyses.

*Probat*ur secundo ratione à Conimbricenses: agens corporeum nequit producere aliquid spirituale, aut perfectius se: sed semen est corporeum, & anima spiritualis, & anima est perfectior semine: ergo.

Hæc probatio suadet bene animam non produci virtute seminis tanquam causæ principalis totalis, sed non probat quin possit illam producere per modum causæ partialis, nam certum est phantasmata corporea concurrere partialiter cum intellectu ad producendas species intelligibiles, si dentur, vel intellectiones, si non dentur illæ species, vt postea dicemus: nec minus certum est aliquid imperfectius posse concurrere partialiter ad effectum perfectiorem.

*Probat*ur secundo: quia dissolutio corporis non causat interitum animæ, quia est immortalis: ergo nec generatio

tio eius causat ortum ipsius, quia quando generatio alius est causa, quod aliquid sit, eius dissolutio est causa cur non sit.

Hæc etiam non videtur, tum quia supponit immortalitatem animæ, quæ difficilius probari potest ratione, quam hæc ipsa doctrina; tum quia bene potest aliquid dependere à causa efficiendi in fieri quod non dependeat ab ipsa in conservari; forma enim ignis dependet efficienter ab igne producente in fieri; non tamen dependet in conservari, ut manifestum est: unde in forma, nego consequentiam cum sua probatione.

37. *Melius ergo probatur hæc, & tertia pars, etiam ex prima parte, quia nulla creatura de facto concurret physice ad terminum creationis, ut suppono cum communissima sententia ex tractatu de creatione: ergo nec Angelus, nec semen, nec aliqua alia creatura concurret effective ad producendam animam.*

Confirmatur: quia nullum est indicium concursus Angelici, aut feminis ad animas rationales producendas, ergo male asseritur talis concursus.

Confirmatur secundo, quia semen non concurret effective ad producendas alias animas, sed solum ad productionem corporis: ergo non concurret ad productionem animæ rationalis alio modo.

39. *Obijciens primo: attingens ultimam dispositionem attingit etiam physice formam, ad quam sit dispositio: sed semen attingit ultimam dispositionem ad organizationem corporis: quia posita introducit animam: ergo attingit ipsam animam.*

Respondetur negando maiorem, nulla enim est ratio, cur una causa non possit producere dispositionem ad formam, non à se, sed ab alio producibilem.

Obijciens secundo, semen humanum est animatum anima rationali: ergo potest effective producere hominem. Sennertus hypomnemate 4. f. 1. conatur probare, quod semen etiam humanum sit animatum, & hinc impigit in errorem de propagatione animæ humanæ per traducē, & non per creationem: existimat enim semen humanum animatum anima rationali diffusum ab homine, & coniunctum in ventre matris cum semine eiusdem absque creatione nova animæ formare factum in utero, & deuenire hominem propria virtute, ad eum fere modum quo ramus animatus excisus ab arbore, & plantatus in terra auget se, & deuenit tandem arbor.

40. *Respondetur, quidquid sit de consequentia, negando antecedens. Neque sanè doctrina huius auctoris de feminis humani animatione habet probabilitatem ullam profusam: nam dum manet in homine, si est animatum, vel est animatum eadem numero anima, qua reliquus homo, vel diuersa. Non diuersa, quia alias essent in uno homine plures animæ rationales realiter distinctæ, quo nihil absurdius: ergo si sit animatum, debet animari eadem anima: sed si animetur eadem anima, non deseruit ad intentum Sennerti, ob quod principaliter asserit semen animari: ergo non debet dici animari. Probatur minor, in qua sola est difficultas, quia si semen animetur eadem anima, illa non sufficit ipsi, ut exerceat operationes vitæ, quas debet habere transfusum à patre in utero matris, quandoquidem anima patris non maneat cum semine in utero matris, ut est evidens: nisi dicamus absurdissime eandem numero animam esse simul in diuersis hominibus: sed dicitur à Sennerto esse animatum, ut possit exercere illas operationes: ergo non deseruit ad intentum Sennerti, quod animetur eadem anima, qua animatur reliquum corpus.*

Deinde, quando semen effunditur, & exciditur ab homine, non potest dici quod producat in ipso, supposita effusione, & excisione, noua anima rationalis, nec ab homine, nec à Deo, alias tot animæ rationales producuntur quot effunduntur semina humana, siue in somno, siue in vigilia, siue modo naturali, siue innaturali, quo nihil etiam absurdius excogitari potest: nec etiam debet produci in ipso anima, quoties ex naturali coitu coniungitur cum semine mulieris semen viri, quia alias quoties vir, & mulier legitime coirent, infunderentur

plures animæ rationales, quod est etiam æquè absurdum.

Denique: quando producit in semine patris bene, & debito modo commixto cum semine matris, anima diuersa numero ab anima patris, ac matris, illa anima non producit à semine ipso; quia semen in illo instanti in quo producit anima illa, non habet aliam animam, per quam illam produceret, quia alias haberet duas animas simul, quod est absurdum: sed sine anima non potest illam producere; tum quia omnis alia forma, per quam eam produceret esset imperfectior anima, & consequenter insufficiens ad animam producendam; tum quia si per aliam formam posset producere in se animam, non deberet esse animatum, ut illam produceret, contra Sennertum.

41. *Addo ad hæc breuiter contra Arriagam, male ipsum dicere n. 3. 14. quamuis non possit probari naturali ratione animam non posse produci ab alia anima, posse tamen sic probari quod non possit produci ab Angelo, quia licet Angelus sit perfectior anima, non sequitur quod contineat virtualiter animam, sicut licet aurum sit perfectius aqua, non tamen potest producere aquam. Hæc inquam doctrina omnino mala est, nam quæcunque ratio naturalis potest adduci ad probandum animam non posse produci ab Angelo, potest etiam eadem seruire ad probandum, quod non possit produci ab alia anima. Quod probo manifestè, quia nulla est ratio qua primum possit probari, nisi quod anima creetur, aut quod non habeatur vlla experientia, quod producat, aut produci possit ab Angelo, aut quod non sequatur ex maiori perfectione Angeli, quod illam possit producere, propter exemplum præmissum ab Arriaga. Sed anima non magis potest attingere terminum creationis quam Angelus, ut patet, nec est vlla experientia, quod una anima producat ab alia, & sicut non sequitur ex maiori perfectione Angeli, quod possit animam producere, ita etiam non sequitur ex æquali perfectione animæ cum alia anima, aut ex identitate specifica, quod possit illam producere, neque enim omnia, quæ sunt eiusdem speciei possunt se inuicem producere, ut patet de lapide, qui nequit alium producere: ergo eodem modo potest probari de anima, ac de Angelo quod possit, vel non possit animam producere.*

Confirmatur: quia maior perfectio Angeli non impedit quo minus possit animam producere, quandoquidem omnes causæ æquiuocæ, vel semper, vel ut plurimum sint perfectiores suis effectibus.

42. *Quæres saltem, an vnio animæ ad corpus producat à semine vel corpore, vel causa aliqua secunda, an vero à solo Deo.*

Respondetur negatiue contra Arriagam. Et probatur primo autoritate Leonis Magni episcopi 93. qui asserit animas à nullo incorporari, nisi à Deo ipsarum Creatore: incorporatio autem animæ fit formaliter per vnionem: ergo vnio fit à solo Deo.

Respondet Arriaga, Pontificem intelligi debere sic vt velit tantum dicere, quod incorporatio fiat à Deo, quatenus producit animam in corpore disposito sic, ut ad illam productionem necessario sequatur vnio, quæ producit per animam matris. Sed hæc explicatio vel hoc ipso sufficienter reijcitur, quod difficilis sit & gratissima.

Probatur secundo: vniones aliarum formarum producuntur à causis illas producentibus: ergo & vnio animæ rationalis.

Confirmatur, quia non est vllum indicium, unde colligatur, quod ab vlla causa secunda producat illa vnio: ergo id non debet asseri. Hoc tamen non obstat, si ponatur duplex vnio inter animam, & corpus, vtræque educatur de potentia sui subiecti, quia in esse, & conservari dependet necessario ab illo; & consequenter non creatur: quod etiam dicendum est de vnione vna, si vna tantum ponatur.

43. *Quæres secundo, quid dicendum de productione aliarum animarum.*

Respondetur in primis quod educantur à potentia corporis,

An vnio animæ ad corpus producat ab vlla causa secunda.

Semen humanum non est animatum.

poris, quia nec ratio, nec autoritas ostendit contrarium, & quantum ad experientiam attinet, dependent in esse & fieri à corporibus, & præterea aliâ crearentur, de quo vide dicta lib. 1. Physicorum de educatione formarum.

Aliz animæ non producuntur effectivè à semine. *Respondet secundo cum Doctore in 2. dist. 18. D. Thoma 1. p. q. 118. art. 2. contra Suarez 2. de anima cap. ultimo, & Combricensi 1. de gener. cap. 4. Eas non produci effectivè à semine.*

Probatur primo, quia in instanti generationis semen non est, destruitur enim forma seminis introducta anima secundum aduersarios. Nec dicas aliquam partem seminis manere incorruptam, eamque in materiam alterius partis producere animam; tum quia verisimilius est, totum semen concurrere ad generationem corrumpi adueniente anima, si vlla pars ipsius corrumpatur: tum quia non requiritur semen, nisi ut ex eo producat corpus, & viuens: ergo semen ex quo non fit corpus, aut viuens non habet influxum in viuens, sed ex parte manente non fit corpus, aut viuens. Tum denique, quia gratissimè adscribitur illa facultas isti parti remanenti. *Hæc probatio* est bona contra omnes qui tenent, quod ex semine corrupto producat corpus: non valeret autem contra id negantes, quorum sententia mihi magis placet propter dicenda statim.

44. *Probatur secundo*, quia non magis requiritur semine ad producendas alias animas, quam rationalem: ergo si cur non concurrat ad producendum animam rationalem, non debet etiam concurrere ad alias animas immediate, sed sufficit ad omnes concursus dispositiuus.

Probatur tertio, quia semen non potest esse causa totalis, cum sit imperfectior anima: ergo debet adesse alia causa: sed illa alia, quæcunque sit, sufficit pro causa totali: ergo non debet causalitas aliqua immediata attribui semini. Quotiescunque enim duæ entitates applicentur ad aliquem effectum, si constet quod vna ex illis debeat concurrere, & non constet illam non habere virtutem totalem nec constet alteram habere virtutem partialem, debet potius dici quod illa causa, cuius concursus constat esse necessarius, sit causa totalis, quam partialis: præsertim si alius effectus possit attribui alteri entitati, propter quem effectum posset dici esse necessarius ad alterum effectum, quamuis non concurreret immediate ad alterum effectum.

Hæc doctrina supponit semen non esse animatum: nam si esset, imperfectio ipsius non impediret quo minus posset producere animas. Quod suppositum negatur à Semerio, supra. Verum ex doctrina supra posita contra animationem seminis humani deducitur satis probabile argumentum, quod nec semina aliorum animalium sint animata, quia non est necesse ut sint magis perfecta, aut actiua, quam humanum; nec vnum animal debet producere aliud animal alio modo, quam homo hominem.

45. *Si vero quæras*, ad quid ergo deseruit semen? *Respondet*, quod requiratur ad hoc, ut ex eo formetur corpus aptum pro anima.

Et si quæras rursum, quomodo concurrat ad formandum illud corpus.

Respondet, tribus potissimum modis posse quem imaginari quod semen concurreret. *Primo*, ut ex eo tãquam ex parte integrali, constitueretur corpus. *Secundo*, sic, ut ipsummet tanquam principium actiuum produceret corpus. *Tertio*, sic, ut ex eo corrupto generaretur corpus. Ex his autem tribus modis examinandum hic quomodo concurrat semen.

Dic ergo primo, quod non cõcurrat per modum principij passiu, ex quo corrupto generaretur corpus. *Probo hoc*, quia requiritur semen ad corpus sic, ut non quocunque sufficiat pro quocunque, sed ad tale corpus producendum necessario requiratur tale semen: sed hoc esset impossibile si solum requireretur per modum principij passiu, ex quo corrupto generaretur corpus: ergo non sic concurrat, nec requiritur.

Probatur minor, quia quod requiritur necessario ad determinatum effectum, debet vel secundum se, vel secundum

aliquid ratione ipsius habitum existere pro illo instanti pro quo producitur effectus: sed illud ex quo corrupto producitur effectus, non existit pro instanti pro quo producitur effectus: ergo illud non potest requiri ad determinatum illum effectum. Probatur vltima maior, quia quod non est, nec secundum se, nec secundum aliquid aliud realiter, aut intentionaliter, non potest determinare, nec efficienter, nec formaliter pro tempore, aut instanti, quo non est.

46. *Dices* non requiri semen ad determinandam causam pro illo instanti, sed ex suppositione præsuppositionis seminis causam seipsa determinari ad effectum. *Contra* quia non potest causa pro vilo instanti esse determinata ad producendum effectum, nisi pro illo instanti sint omnia necessario existentia; quibus positis sequeretur effectus: sed omnia illa, quæ sunt applicata in instanti quo producitur effectus, posset esse applicata sine præsuppositione seminis corrupti, nam nihil tum reperitur, præter causam productiuam corporis, quæcunque illa sit, & materiam primam quæ erat in semine (suppono enim accidentia non subiectari in materia prima) sed causa illa, & materia prima posset esse sic applicata, quamuis non præsupponeretur forma seminis, sed alia in materia prima: ergo non requiritur per se præsuppositio, seminis ad determinationem talis effectus.

Confirmatur hoc, quia causa illa, quæ est determinata ad corrumpendum semen, posset æquè bene corrumpere aliquas alias substantias, quæ applicarentur, & si id faceret, æquè deberet producere formam corporis organici ex illo alio corpore, ac ex semine: & consequenter non requireretur necessario semen ad producendum corpus organicum.

47. *Dico secundo*, quod non requiratur semen ad immediate producendum corpus organicum. *Probatur hoc*, quia si requireretur ad producendum corpus organicum, necessario illud corpus deberet esse distinctum à seipso, neque enim se potest producere. Tunc sic: vel illud corpus distinctum produceret ex seipso toto, vel ex parte sui, vel ex aliquo alio corpore; non ex seipso toto, quia sic deberet esse destructum pro instanti, pro quo fieret productio, & consequenter productio non posset ab ipso provenire; neque enim actio productiua potest immediate provenire ab eo quod non est pro instanti, vel tempore pro quo est actio. Non etiam ex parte sui, quia pars seminis talis, ex qua generatur corpus organicum tale, necessario requiritur, ut ex ea producat corpus tale: sed hoc esset falsum, si ea corrupta produceret pars seminis non corrupta corpus organicum; Non etiam ex aliquo alio corpore; tum quia sic non produceretur corpus ex semine, sed per semen contra communem modum loquendi & experientiam, ex qua patet quod generato corpore non maneat semen totum; id quod non deberet accidere, si semen produceret corpus ex alia materia, vel subiecto.

48. *Dico tertio*: verisimilius est, quod semen concurrat ad corpus per modum constituentis ipsum integraliter. *Hoc patet*, quia aliquo modo concurrat, sed non alio, quàm hoc, ut patet ex dictis: ergo. Itaque loquendo de semine animalium, quando semina apta commiscuntur debito modo, constituunt integraliter vnam substantiam heterogeneam, quæ disposita per qualitates aliquas determinatas est capax talis determinatæ animæ, v. g. substantia constata ex semine humano animæ rationalis, ex equino animæ equinæ, & ita de reliquis. Quando autem sic disponitur, producitur in ipso anima non quidem ab vlla causa secunda sublinari, & cœlesti, quia nulla talis applicatur, quæ sit perfectior animali, aut æquè perfecta, ac ipsum: sed ab ipso Domino Deo. Producta autem anima ab illa substantia, eodem modo totum constatur ex vtraque format corpus organicum animatum, quo animalia iuniora augent suam staturam, & acquirunt partes per nutritionem. Augmentum autem istius massæ constata ex semine, & formatio ipsius non potest refundi in ipsam massam absque anima, quia reuera illa augmentatio, & formatio est operatio vitalis, tam præsupponens

Non requiritur semen ad produ-
cendum corpus

Requiri-
tur semen
ad consti-
tuendam
integrali-
ter cor-
pus.

Non de-
struitur
seme pro-
ductio
corpore.

anima, quam mutatio, aut augmentatio arborum præsupponit.

Ex hac autem doctrina habetur verum esse, quod medici dicunt, quidquid dicat Philosophus, semen matris esse actuum, sicut semen patris; quia utrumque concurrat per modum partis integralis, & consequenter neutrum per modum partis passivæ, seu potentialis. Quod si concurrat actiue semen patris ad producendas effectiue partes illas, quæ de nouo producuntur ad augmentum corporis, pari ratione ad hoc concurrere debet semen matris.

49. *Dices primo:* secundum Philosophum 2. de generatione animalium, omnis anima, præter intellectiua produci- tur vi seminis: ergo.

Respondeo negando. Philosophum id dicere, solum enim habet, quod omnis anima, præter intellectiua educatur ex potentia seminis: quod si etiam haberet illam ipsam doctrinam, intelligendus esset de productione non immediata, sed mediata, & dispositiua ad educationem.

Dices secundo: si semen non produceret effectiue animam, sequeretur, quod viuientia non producerent sibi similia: sed hoc videtur absurdum.

Respondeo alia viuientia non debere posse producere sibi similia magis, quam homo. Itaque sicut homo dicitur producere sibi simile, quamuis non producat animam hominis sibi similis, per hoc solum, quod producat dispositiones requisitas ad introductionem animæ, ad quæ dispositionem necessarium, connaturaliter loquendo, infunditur anima; ita de aliis viuentibus dicendum est, quod simili modo, & non alio producant sibi similia.

DISPUT. VI.

De Potentia Intellectiua.

DE hac ago primo non quia nobilior est; nam oppositum inferius ostendam contra Thomistas; sed quia prior est in operando, prius enim intellectus debet aliquid intelligere, quam voluntas possit agere, ut experientia patet. Intelligimus autem per potentiam intellectiua illam, qua apprehendimus, iudicamus, & discimus de rebus: qualem potentiam nobis inesse, etiam experientia constat.

QVÆSTIO I.

Quodnam sit obiectum intellectus adæquatum.

1. **C**ertum est, omne illud esse obiectum intellectus, circa quod intellectus potest versari ipsum intelligendo, aut vno verbo, quod potest concipi ab intellectu, siue sit quid rationis, siue reale, siue positium, siue negatiuum. Sed difficultas est ex pluribus obiectis, quæ potest concipere, quodnam sit obiectum adæquatum ipsius, iuxta sensum illum, quo queritur de scientiis totalibus quodnam ex pluribus obiectis, quæ attingunt, sit obiectum adæquatum earum.

Quia vero aliqua sunt obiecta, quæ mouent intellectum ad intellectionem, & terminant eandem; & aliqua alia sunt obiecta, quæ terminant intellectionem, sed non mouent ad ipsam; propterea duplex assignari solet obiectum intellectus, vnum motiuum, & alterum terminatiuum tantum, & non motiuum: & de utroque hoc obiecto est præsens quaestio.

Rursus, quia aliqua obiecta sunt, quæ intellectus potest intelligere in statu separationis, quæ non potest intelligere in statu coniunctionis cum corpore, propterea obiectum adæquatum ipsius in statu separationis magis late patet, quam obiectum adæquatum in statu coniunctionis; vnde etiam hic examinandum est de obiecto adæquato pro utroque statu.

Rursus, quia sunt aliqua obiecta, quæ potest videre per

auxilium supernaturale, quæ non posset videre naturaliter absque tali auxilio, considerari debet hic etiam, quodnam sit obiectum adæquatum naturalis attingentiæ ipsius; hoc est, quod possit naturaliter attingi ab illo; & quodnam supernaturalis attingentiæ, quod scilicet non potest naturaliter, sed potest supernaturaliter cognosci ab ipso.

CONCLUSIO I.

2. *Non potest assignari aliquod vnum obiectum adæquatum terminatiuum intellectus, quod comprehendat sub se omnia obiecta cognoscibilia ab intellectu, sic ut possit prædicari de illis omnibus aut formaliter aut realiter; & sic ut possit explicari alio modo quam per respectum ad intellectum, ut per modum cognoscibilis.* Hæc est extra controuersiam in re ipsa: & patet: quia intellectus potest intelligere entia realia & entia rationis; positiua & negatiua. Sed nihil vnum vniucum potest assignari, quod de omnibus his possit formaliter aut realiter prædicari, & quod possit explicari alia explicatione, quam per ordinem ad intellectum, ut patet: ergo.

Nō potest assignari aliquod vnum obiectum, quod possit formaliter prædicari de omnibus, quæ intelligit.

CONCLUSIO II.

3. *Potest assignari aliquod vnum obiectum intellectus, explicabile sine ordine ad intellectum, quod comprehendat omnia, quæ possunt vlla ratione in quocumque statu ab intellectu considerari; & illud non est verum formaliter, sed potius ens; & in hoc sensu ens potest vocari obiectum terminatiuum adæquatum intellectus.*

Potest assignari aliquod vnum obiectum, quod comprehendat omnia intelligibilia.

Hæc est cōformis Scoto 1. d. 3. q. 3. & q. 20. de anima, videtur esse contra Thomistas aliquos quoad secundam partem.

*Probat*ur prima pars, quia ens est aliquod vnum subiectum sic explicabile, & comprehendit omnia profus intelligibilia aliqua ratione, vel tanquam species, aut quasi species sui, vel tanquam modos aut differentias, quibus aut ipsum, aut contenta sub ipso contrahuntur & constituntur siue physice, siue metaphysice, vel tanquam proprietates aut accidentia, vel tanquam aliquid sibi aut suis speciebus oppositum: ergo vera est prima pars.

*Probat*ur secunda pars: tum quia verum non potest explicari nisi per ordinem ad intellectum, ut dicitur in Metaphysica; tum quia cum sit passio entis, potius ens debet dici ipsum comprehendere, quam ab ipso comprehendendi; & hinc patet tertia pars.

Quod si quæras, cur addiderim illam particulam in conclusione, *explicabile sine ordine ad intellectum*.

Respondet rationem esse, quia hic agitur de obiecto intellectus, secundum aliquam rationem, secundum quā posset quis per ordinem ad ipsum explicare intellectum, & ipsum distinguere ab omnibus aliis potentiis cognoscitiuis: sic autem non assignaretur sufficienter quando non assignaretur nisi secundum rationem, secundum quam non posset intelligi, nisi intelligeretur ipsemet intellectus, ut patet.

4. *Obicitur*: communiter distinguitur intellectus & voluntas inter se, per hoc, quod intellectus feratur in obiectum sub ratione veri tantum, voluntas vero sub ratione boni: ergo veritas est obiectum formale saltem adæquatum intellectus, sicut bonitas est obiectum formale voluntatis.

Respondet distinguendo antecedens: ita ut intellectus non consideret vllam rationem in obiecto, quæ non sit vera, concedo antecedens: quæ non consideratur ab ipso sub ratione veri formaliter loquendo, nego antecedens, quia manifestum est, quod intellectus etiam considerat rationem boni in obiecto, alias voluntas non posset ferri in bonum sub ratione boni; neque enim potest ferri in obiectum sub vlla ratione, secundum quam non cognoscitur ab intellectu; manifestum etiam est quod distinguat intellectus rationem veri à ratione boni formaliter, & consequenter quod cognoscat rationem boni formaliter non sub ratione veri formaliter: si enim solū cognosceret ipsum sub ratione veri, non posset distinguere ipsum à ratione boni. Et similiter distinguo consequens: ita ut nihil cognoscatur ab ipso quod non sit verum, concedo: ita ut nihil consideretur ab ipso nisi sub ratione veri formaliter loquendo, nego consequentiam.

Quomodo intellectus, nō ferri nisi circa verum.

Yyy Itaque